

Mänskliga rättigheter inom folkbildningen 2020

- Insatser inom folkhögskolor och studieförbund för att stärka kunskapen om mänskliga rättigheter i samhället

INNEHÅLL

Bakgrund	5
Övergripande mål och syfte	6
Fördelning av bidraget	8
Projektens inriktningar	10
Genomförda insatser	13
Resultat och effekter	16
Avslutande reflektioner	19

Bakgrund

Regeringen har sedan 2014 gett Folkbildningsrådet i uppdrag att fördela medel till folkhögskolor och studieförbund för insatser som stärker kunskaperna om de mänskliga rättigheterna i samhället. Uppdraget är en del av regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (Skr 2016/17:29). Strategin omfattar bland annat ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet och lyfter särskilt fram betydelsen av arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället.

Ett första treårigt uppdrag att fördela 1 miljon kronor årligen 2014–2016 slutrapporterades år 2017. Därefter har uppdraget förlängts årligen med ett anslag om 1,5 miljoner kronor vardera åren 2017–2019. I december 2019 beslutade regeringen om en fortsatt insats år 2020 med 1,5 miljoner kronor som skulle fördelas utifrån samma riktlinjer från regeringen som 2019. Av anslaget fick Folkbildningsrådet disponera högst 50 000 kronor för administrativa kostnader.

Oförbrukade medel om 18 522 kronor som återbetalats från 2019 års insats har förts över till 2020 och därmed blev det totala beloppet 1 468 522 kronor att fördela till projekt om mänskliga rättigheter inom folkbildningen. Sammanlagt åtta projekt fick del av bidraget för MR-insatser 2020.

Övergripande mål och syfte

Den breda målsättningen är att deltagare i folkhögskolornas kurser och i studieförbundens verksamheter får tillräckliga kunskaper och insikter om mänskliga rättigheter för att kunna hävda sina rättigheter samt agera så att de respekterar, skyddar och främjar rättigheter. Främst ska insatserna rikta sig till deltagare som har behov av utökade kunskaper om de mänskliga rättigheterna eller personer som utbildar sig till yrken som innebär skyldigheter gentemot enskildas rättigheter.

Syftet med insatsen är att långsiktigt stärka folkhögskolors och studieförbunds kompetens om mänskliga rättigheter samt deras förmåga att arbeta strategiskt med att stärka deltagarnas kompetens, medvetenhet och beredskap att aktivt respektera, skydd och främja mänskliga rättigheter.

Folkbildningsrådets villkor och prioriteringar

Fördelningen har skett enligt Folkbildningsrådets Riktlinjer för fördelning av projektbidrag till insatser om mänskliga rättigheter 2020 (Dnr: 20/00149).

Enligt riktlinjerna får projektbidrag lämnas till särskilda folkbildningsinsatser som överensstämmer med insatsens mål och syfte. Endast organisationer som är ordinarie bidragsmottagare hos Folkbildningsrådet kan söka projektbidraget. Bidraget får användas för att pröva ny verksamhet eller för att finansiera särskilda insatser som kompletterar, utökar eller utvecklar ordinarie folkbildningsverksamhet.

De planerade insatserna ska ha sin utgångspunkt i de centrala internationella konventionerna om mänskliga rättigheter. Generellt har Folkbildningsrådet prioriterat att bevilja bidragsmedel till projekt som:

- bygger på tidigare erfarenheter av arbete med att öka kunskapen om mänskliga rättigheter,
- innehåller en konkret plan för projektets genomförande, och
- genomförs i samverkan med andra studieförbund eller folkhögskolor.

Nytt för riktlinjerna 2020 var att Folkbildningsrådet prioriterade projekt från nya sökande eller sökande som endast hade beviljats bidraget en gång tidigare. Syftet med den nya principen för hur projektansökningarna prioriterades var att sprida möjligheten att genomföra MR-insatser till fler aktörer och deltagare.

Folkbildningsrådet strävar i sin bidragsgivning även efter en geografisk spridning, en spridning mellan studieförbund och folkhögskolor samt en effektiv användning av statens medel.

Fördelning av bidraget

Till insatserna för att stärka kunskaperna om de mänskliga rättigheterna i samhället år 2020 inkom sammanlagt 23 ansökningar, 13 från folkhögskolor och 10 från studieförbund. Bedömning av ansökningarna skedde utifrån övergripande syfte och målsättning samt hur väl de mötte Folkbildningsrådets uppställda villkor och prioriteringar. Ansökningarna rangordnades och bidraget fördelades så långt medlen räckte till. Sammanlagt fick åtta projekt del av bidraget, varav sex med folkhögskolor och två med studieförbund som projektägare. Sju projekt beviljades det bidragsbelopp som ansöktes om och ett projekt beviljades mindre medel än vad projektägaren hade sökt om. Tre av bidragsmottagarna hade fått MR-medel även år 2019 medan övriga fem erhöll bidraget för första gången.

Förlängd projekttid

När projektägarna planerade MR-insatserna i början av 2020 var det ingen som visste hur omfattande covid-19 skulle påverka samhället och verksamheten. Coronapandemins utbrott har inneburit ändrade förutsättningar för projektens verkställande och till följd av detta kunde några insatser inte genomföras enligt den ursprungliga planen. Under hösten inkom fyra bidragsmottagare (Arbetarnas bildningsförbund, Kvinnofolkhögskolan, Skarpnäcks folkhögskola och Borås folkhögskola) med reviderade projektplaner, då de såg att medlen inte kunde användas i enlighet med den beviljade projektplanen. De främsta orsakerna till detta var att de planerade insatserna byggde på fysiska träffar eller att samverkansparter för tillfället saknade möjlighet att medverka.

Folkbildningsrådet beviljade de reviderade projektplanerna och som följd förlängdes därmed de fyra projektens tids- och aktivitetsplaner. Skarpnäcks folkhögskola slutförde sitt projekt 2021-01-29 och har inkommit med återrapportering. Vid tiden för Folkbildningsrådets återrapportering till Kulturdepartementet är således fem projekt avslutade samt tre projekt pågående. Enligt överenskommelse med Folkbildningsrådet inkommer de tre pågående projekten med slutrapportering enligt följande:

- Kvinnofolkhögskolan: 2021-03-31

- Borås Folkhögskola: 2021-05-31
- Arbetarnas bildningsförbund: 2021-11-30

Folkbildningsrådet föreslår att totalt slutgiltigt fördelat belopp för MR-insatser 2020 redovisas tillsammans med åiterrapporteringen av MR-insatser 2021. Om oförbrukade medel kvarstår när totalt slutgiltigt belopp för MR-insatser 2020 har fastställts förs dessa över till 2022 års fördelning av projektmedel till MR-insatser inom folkbildningen, tillsammans med eventuella oförbrukade medel från MR-insatser 2021.

Slutgiltig fördelning av projektbidrag för MR-insatser 2020

Bidragmottagare	Projektets namn	Sökt belopp (kr)	Slutligt fördelat* belopp (kr)
Arbetarnas Bildningsförbund	Folkbildning mot nazism	200 000	Pågående
Borås folkhögskola	Förebyggande trygghetsarbete baserat utifrån mänskliga rättigheter	200 000	Pågående
Botkyrka folkhögskola	Mänskliga rättigheter – på en mycket lätt svenska	127 000	127 000
Glokala folkhögskolan	Klimatledarskap	152 000	152 000
Grimslövs folkhögskola	Mångfaldens möjligheter	200 000	200 000
Kvinnofolkhögskolan	Each One Teach One -flerspråkighet som resurs i MR-utbildning	190 600	Pågående
Medborgarskolan	Har du huskurage? – Alla har rätt till ett liv fritt från våld	200 000	200 000
Skarpnäcks folkhögskola	Fritidsledaren som främjare av mänskliga rättigheter	198 800	198 800
Totalt belopp		1 468 400	750 800**

* Det belopp som slutligen fördelades till vardera projekt efter slutrapportering av bidragets användning.

** Preliminärt fördelat totalbelopp, fastställs när samtliga åtta projekt har slutrapporterats.

Projektens inriktningar

Projektet har haft en stor bredd vad gäller inriktning – en del har arbetat allmänt med mänskliga rättigheter medan andra fokuserat på exempelvis klimatfrågan, demokratiska rättigheter, sexuella och reproduktiva rättigheter eller rätten till ett liv fritt från våld. Vad gäller målgrupp finns en viss övervikt av projekt som riktades till kvinnor och nyanlända. Andra målgrupper var exempelvis deltagare på folkhögskola som hade behov av utökade kunskaper om mänskliga rättigheter, deltagare på folkhögskolans fritidsledarutbildning, boende i vissa särskilt utsatta områden eller personer med bristande svensk kunskaper. Många av projekten har varit samarbeten mellan folkhögskolor och studieförbund, eller genomförts i samarbete med andra aktörer och organisationer från civilsamhället. Flera projekt har arbetat med metodutveckling och att ta fram fysiska pedagogiska inlärningsmaterial, några har haft fokus på interaktiva utbildningsinsatser såsom workshops och föreläsningar. Den geografiska representationen bland projekten var större i jämförelse med tidigare år, med projekt spridda från Dalarna till Skåne. Det saknades dock projekt i landets norra regioner.

Ökad kännedom om våld och våldsprevention

De blivande fritidsledarna vid fritidsledarutbildningen på *Skarpnäcks folkhögskola* var målgruppen i ett projekt som syftade att stärka kompetensen och medvetenheten om mänskliga rättigheter i yrkesrollen. Deltagarna förbereddes för att kunna vägleda unga människor till stöd och hjälp i händelse av rättighetskränkningar genom sexuellt våld. Projektet arbetade särskilt med att öka medvetenheten om SRHR (sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter) hos skolans deltagare genom undervisningspass och utbildningsinsatser. Delar av projektet genomfördes i samarbete med RFSU Stockholm och Röda Korsets folkhögskola.

Vid *Borås folkhögskola* arbetar man med mänskliga rättigheter utifrån våldsprevention, genom att förmedla kunskap om sambandet mellan lindrigt och grovt våld. Målgruppen för insatsen är skolans 115 deltagare i allmän kurs samt boende i särskilt utsatta områden, och projektet genomförs i samarbete med Hyresgästföreningen. Genom att arrangera kortkurser i mänskliga rättigheter, våldsprevention och destruktiva

könsnormer med strategier för att kunna ingripa sprids kunskap om hur det grova våldet kan hindras från att bryta ut. Projektet har förlängts till 2021-05-31.

Medborgarskolan har tidigare mottagit projektmedel för att arbeta med folkbildande insatser för att höja kompetens och kännedom om våld i nära relationer. Under 2020 har *Medborgarskolan* fortsatt främja kunskapen om mänskliga rättigheter genom att belysa våldet som utbrett samhällsproblem, och hur man genom kurage och att våga agera ges förutsättningar för att hävda sina rättigheter. Syftet med projektet var att vidareutveckla metoder för att implementera policyn Huskurage genom att bland annat ta fram och sprida informationsmaterial, anställa fyra Huskurageambassadörer, och genomföra fysiska samtal om huskurage i tre bostadsområden i Gävle.

Satsningar på ambassadörer och folkbildare

Med syfte att motverka antidemokratiska krafter i samhället har *Arbetarnas bildningsförbund* tillsammans med *Brunnsviks folkhögskola* arbetat fram utbildningen "Folkbildning mot Nazism". Med projektmedlen för MR-insatser fortsätter *Arbetarnas bildningsförbund* att utbilda antinazistiska folkbildare med uppdraget att folkbilda om nazismens historia samt sprida antinazistiska strategier. Genom utbildningen får folkbildarna verktyg för att skapa möten med tid för fördjupning och respektfulla dialoger. Utbildningen förbereder folkbildarna bland annat med metoder för att kunna hålla konstruktiva samtal med oliktankande människor. I projektet genomförs även insatser riktade mot allmänheten, såsom en föreläsningsserie och en MR-konferens. Projektet är förlängt och pågår till 2021-11-30.

Kvinnofolkhögskolan samarbetar med Integrationscenter för kvinnor för att utbilda flerspråkiga deltagare på folkhögskolan till folkbildare inom mänskliga rättigheter. Här ägnas särskilt fokus åt kvinnors och barns rättigheter, med ett intersektionellt perspektiv där frågor om rasism, islamofobi och socioekonomiska faktorer är centrala. De 12 flerspråkiga kursdeltagare som utbildades till MR-folkbildare ska under våren 2021 genomföra workshops och stadsvandringar tillsammans med kvinnor från Integrationscentret. På så vis får kursdeltagare sprida kunskaper om mänskliga rättigheter till kvinnor i Integrationscentrets verksamhet, av vilka många varit utsatta för rättighetskränkningar i sina tidigare hemländer. Projektet pågår emellertid och sträcker sig till 2021-03-31.

Stärkt kompetens om mänskliga rättigheter för deltagare på folkhögskola

Botkyrka folkhögskola hade ett samarbete med Kista folkhögskola och Sundbybergs folkhögskola i ett rättighetsfrämjande projekt på lättillgänglig svenska. Syftet var att stärka kompetensen och öka medvetenheten om de mänskliga rättigheterna hos personer i marginaliserade grupper.

Målgruppen för projektet var personer i skolornas SFI-utbildningar/folkbildningsverksamhet med begränsade svenskkunskaper och kort utbildningsbakgrund. Målet med projektet var att framställa ett pedagogiskt material om de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter samt att bidra till deltagarnas språkinläring. Projektet organiserades i flera interaktiva insatser där deltagare och kursledare översatte texter, utformade pedagogiskt inlärningsmaterial, skapade grafiska och digitala verktyg att använda i undervisningen med mera.

Grimslövs folkhögskola genomförde en fortbildningsinsats för skolans personal och för deltagare på allmän kurs, etableringskurs och kursen svenska från dag 1. Målet för projektet var att öka den generella kunskapen om mänskliga rättigheter samt utforska hur deltagare och personal kan tillämpa ett rättighetsbaserat arbetssätt i verksamheten. Projektet varvade teoretiska föreläsningar med praktiskt arbete i referensgrupper, workshops och studiecirkel. Insatsen utgick från ett interaktivt aktörsperspektiv där alla deltagare ses som aktörer och medskapare.

Slutligen höll *Glokala folkhögskolan* i ett projekt med fokus på klimatfrågan och den globala uppvärmningen som hot mot mänskliga rättigheter. Med anledning av klimatförändringarnas konsekvenser på människors rättigheter såväl lokalt som globalt, samt de omfattande utmaningar som samhället står inför, syftade skolan sprida kunskap och medvetenhet om klimatkrisen som rättighetskränkning. Projektet arbetade med insatser som ämnade stärka deltagarnas klimatledarskap, det vill säga ge deltagarna strategiska verktyg att kunna påverka närsamhället i klimatfrågor samt bidra till samhällets kompetens om ett hållbart levnadssätt.

Genomförda insatser

Åtterrapporeringen för de åtta projekten gör gällande att de använt sig av ett stort antal aktiviteter såsom föreläsningar, workshops, filmvisningar, seminarier, utbildningar, temadagar, diskussioner, stadsvandringar och informationskampanjer. Flera projekt har satsat på att tillgängliggöra digitalt material och att bevara digital dokumentation av sina projekt i form av hemsidor, applikation, videoklipp, diskussionsunderlag, pedagogiskt inlärningsmaterial med mera.

Aktiviteter för ökad kunskap om de mänskliga rättigheterna

Borås folkhögskola genomförde fortbildningsinsatser med skolans personal på teman som våldsprevention, mänskliga rättigheter och samverkan i trygghetsarbete. För deltagare på allmän kurs erbjöds fördjupade studier i mänskliga rättigheter och vissa deltagare fick möjlighet att utbilda sig till MR-handledare för att kunna sprida sina kunskaper vidare i föreningar och nätverk. Dessa insatser riktade sig sedan särskilt till boende i tre utsatta områden runtom i Gävle.

Även *Grimslövs folkhögskola* och *Glokala folkhögskolan* genomförde fortbildande aktiviteter som involverade skolans deltagare och personal för att stärka arbetet med och öka kompetensen kring mänskliga rättigheter. Dessutom förankrade bägge skolorna sina insatser i Agenda 2030 genom att arbeta aktivt med de globala målen. *Grimslövs folkhögskola* genomförde föreläsningar, arbetade med metodutveckling och höll i workshops.

Glokala folkhögskolan genomförde flera fortbildningsinsatser för personalen samt arbetade med att utveckla och revidera lärandemålen för allmän kurs, för att stärka rättighetsperspektivet för deltagarna. Med fokus på klimatfrågan som hot mot mänskliga rättigheter arrangerade folkhögskolan flera studiebesök och workshops med andra klimatorienterade aktörer, samt genomförde aktiviteter i samarbete med aktörer från både offentlig sektor och civilsamhälle.

På förintelsens minnesdag arrangerade *Arbetarnas bildningsförbund* ett livesamtal med Artur Ringart, om hans familjehistoria och om antisemitismen idag, inom ramen för sitt antinazistiska MR-projekt. Med anledning av pandemin fick den planerade studieresan till Auschwitz

ställas in, och istället för en fysisk folkbildare-utbildning fick deltagarna genomföra en digitaliserad variant. Eftersom digitala träffar har möjlighet att nå en bredare målgrupp har projektägarna valt att bjuda in allmänheten att delta i en föreläsningsserie på temat "Folkbildning mot nazism". Föreläsningsserien kompletteras med ett skriftligt material och bygger på en interaktiv dialog mellan deltagare och föreläsare. Fem till sju föreläsningar med välkända profiler inom demokratifrågor och antinazism planeras att genomföras under våren 2021.

Botkyrka folkhögskola höll i löpande aktiviteter för att ta fram ett omfattande studiematerial om artiklarna i konventionen om de mänskliga rättigheterna på lättillgänglig svenska. Insatserna involverade deltagare och personal på den egna skolan samt hos projektets två samverkansskolor, således skapades många tillfällen för lärande och förkovring. Det pedagogiska materialet som arbetades fram består av en hemsida och en applikation, affischer, flashcards, samt bildspel, texter och diskussionsfrågor som lämpar sig för användning i lektionssalar. Aktiviteternas medverkanden och materialets medkreatörer var personer som deltog i skolornas svenskkurser och SFI-utbildningar.

Medborgarskolan arbetade med våldsprevention och att sprida kunskap om hur man kan som granne kan agera med huskurage vid misstanke om våld i hemmet. I projekt om huskurage utbildades huskurageambassadörer och volontärer och projektet fick stor spridning i olika medier och kanaler. Inom ramen för projektet genomfördes bland annat en ljusmanifestation för att uppmärksamma mäns våld mot kvinnor samt en digital kampanj med samma budskap. Projektet arrangerade föreläsningar och genomförde flera fysiska informationskampanjer. Många aktiviteter riktade sig mot allmänheten och gick ut på att sprida budskapet om huskurage och våldsprevention, exempelvis genom att sätta upp skyltar i tvättstugor, göra postburna utskick med mera.

Vid *Kvinnofolkhögskolan* utbildades 13 flerspråkiga kvinnor till MR-folkbildare med fokus på kvinnors och barns rättigheter ur ett intersektionellt perspektiv. Den ursprungliga planen var att kvinnorna skulle hålla folkbildande workshops för kvinnor som deltar i verksamheten hos Integrationscentret för kvinnor i Eriksbo (Göteborg), för att på så vis bidra till vidare spridning av de nyförvärvade kunskaperna om mänskliga rättigheter. På grund av pandemin och svårigheter att träffas fysiskt blev projektet försenat och tvunget att revideras. Under våren 2021 planeras för två workshops med Integrationscentret i walk-and-talk-format samt digitala kampanjer med delning av filmat material. Projektet kommer även

att hålla ett avslutande digitalt möte med alla medverkande för att fördjupa diskussionerna och lärdomarna av insatsen.

Med fokus på att stärka kompetensen hos fritidsledare som främjare av mänskliga rättigheter anordnade *Skarpnäcks folkhögskola* koncentrerade fortbildningsinsatser för skolans studerande i fritidsledarutbildningen. Skolan höll i fortbildningsdagar för skolans personal för att vidare förankra MR-perspektivet i verksamheten samt anordnade riktade workshops och fokusdagar för de studerande. Innehållet fokuserade särskilt på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för att fördjupa de blivande fritidsledarnas kunskaper om hur de kan vägleda utsatta ungdomar till stöd och hjälp inför sin framtida yrkesroll. Vidare fick deltagarna även hålla utbildningspass i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter på en konstskola för vuxna personer med funktionsvariation.

Resultat och effekter

I projektredovisningarna framgår att projektägarna gjort ett omfattande arbete med att planera och genomföra aktiviteter som bidrar till att uppfylla regeringens syfte med projektmedlen till MR-insatser inom folkbildningen. De åtta projektägarna har inkommit med omfattande reflektioner kring projektens resultat samt uppskattning om insatsernas effekter hos målgruppen. Nedan redogörs övergripande för vad folkhögskolorna och studieförbunden uppnått inom sina projekt, med koppling till regeringens syfte med projektmedlen. Därefter sammanställs även projektägarnas skiftande erfarenheter kring hur pandemin påverkade projektens genomförande och resultat.

Koppling till mål och syfte

Det övergripande syftet med projektmedlen var att långsiktigt påverka folkbildningen genom att stärka folkhögskolors och studieförbunds kompetens om mänskliga rättigheter. Dessutom syftade projektmedlen till att bidra till att stärka folkhögskolors och studieförbunds kompetens och förmåga att arbeta strategiskt med att stärka deltagarnas kompetens, medvetenhet och beredskap att aktivt respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter. I flera projekt har arrangörer noterat hur personer vuxit i sin yrkesroll genom att resonera kring frågeställningar om hur man kan arbeta mer rättighetsbaserat i sin verksamhet. Projekt som syftade till att stärka och utveckla personalens och deltagarnas kompetens kring mänskliga rättigheter har fått konkreta resultat i exempelvis utvecklade handlingsplaner samt kursplaner med tydligare MR-fokus. Detta bidrar till att uppfylla syftet om långsiktig påverkan för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter inom folkbildningen.

Målet om att arbeta strategiskt för att stärka deltagarnas kompetens, medvetenhet och beredskap att aktivt respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter uppfylls i flera projekt. Exempelvis riktade sig ett projekt arrangerat av en folkhögskola särskilt mot flerspråkiga kvinnor samt utrikesfödda kvinnor i syfte att stärka deras kunskap om mänskliga rättigheter. Projektägaren redovisade att deltagarna har fått verktyg för att ifrågasätta situationer och händelser som de tidigare varit passiva inför,

och därigenom har ett ökat intresse för frågor om rättigheter och orättvisor stimulerats hos målgruppen.

Genom att samtala om mänskliga rättigheter och dela erfarenheter från olika kulturer och sammanhang har flera projekt gett personer tillfällen att reflektera över vad det innebär att ha rättigheter samt att på olika sätt få sina rättigheter kränkta. I projekt som riktade sig till nyanlända eller personer med bristande svenskkunskaper ämnade arrangörerna sprida kunskap om mänskliga rättigheter och olika former av rättighetskränkningar på ett lättillgängligt sätt. Även dessa projektägare vittnar om insatsernas positiva effekter på deltagarnas kännedom om mänskliga rättigheter och vad det innebär att respektera alla lika rättigheter. En folkhögskola som arbetade metodutvecklande med deltagare i SFI-utbildningar menade att det upplevdes pedagogiskt och givande att diskutera artiklar om mänskliga rättigheter som ett sätt att stimulera deltagarnas progression i språkinläringen.

Två projekt genomförde rättighetsfrämjande insatser som riktade sig mot personer boende i särskilt utsatta områden. Projekten bidrog genom arbetet med våldsprevention till att uppfylla målet om att sprida kunskap och att stärka människors beredskap att respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter.

Slutligen bidrog även ett av projekten till att uppfylla bidragets syfte om att stärka kompetensen kring mänskliga rättigheter hos personer som utbildar sig till yrken som innebär skyldigheter mot enskildas rättigheter. Här var studerande på fridstidsledarutbildning en särskild målgrupp som projektmedlen nådde fram till. Dessa förbereddes för att kunna ge stöd och hjälp åt ungdomar som blivit utsatta för sexuellt våld eller andra integritetskränkningar, i syfte att stärka ungdomarna som medvetna rättighetsbärare.

Konsekvenser av pandemin

I utvärderingen av projekten berättar flera arrangörer om hur den digitala omställningen av verksamheten varit en framgångsfaktor. Även om det för vissa projekt inneburit hinder inledningsvis då aktiviteter fått ställas in har många också kunnat nå ännu fler i sina projekt genom en ökad tillgänglighet. Utifrån de projektmål som projektägarna satt upp anser de flesta av dem att de i stort nått sina mål, och många av dem anger att de nått fler målgrupper än tänkt.

Dessutom menar flera av projektägarna att den digitala omställningen bidrog till att öka den digitala kompetensen hos dem själva och målgruppen för aktiviteterna. Digital kompetens är på många sätt en nödvändig färdighet i dagens samhälle och projektens bidrag till att stärka den digitala kompetensen hos människor är i sig ett bidrag till att främja människors rättigheter.

Några projektägare har dock upplevt svårigheter med att genomföra insatser på distans. Vid digitala träffar har språkbarriärer ibland upplevts som ett försvärande faktor för att få till levande diskussioner. En folkhögskola berättar att det var svårt att skapa en trygg stämning i gruppen vid de digitala träffarna vilket gjorde att alla inte kom till tals eller blev lyssnade på. Dessutom menade projektägaren att hemmasituationen i sig kan vara en utmaning för vissa samtal om rättigheter och rättighetskränkningar, det kan finnas saker som är tabubelagda eller direkt farliga att tala om i hemmet. När man träffas i ett fysiskt rum är det lättare att samla ihop en ny grupp och att bygga förtroendefulla relationer, samt att skapa ett klimat där eventuellt utsatta deltagare vågar vara delaktiga i samtalen.

De projekt som inte kunde färdigställas inom ordinarie tidsplan hade alla drabbats av olika hinder på grund av pandemin. Ett projekt blev försenat på grund av resursbrist efter sjukskrivningar som ledde till bortfall i projektgruppen. I några projekt hade det planerats för uppsökande aktiviteter eller aktiviteter som riktade sig mot allmänheten och som krävde att ett större antal människor samlades på samma plats, vilket var oförenligt med rådande restriktioner mot offentliga sammankomster.

Projekt som anordnades i samverkan med andra folkhögskolor, studieförbund eller andra organisationer har haft blandade erfarenheter av att genomföra projekten med samverkanspart. Vissa menade att samarbetet gav möjlighet att lära av varandra och att utnyttja varandras olika kompetenser och styrkor. Andra hade erfarenheten att det var svårt att organisera och samverka i projekten med andra aktörer eftersom pandemin fått väldigt olika konsekvenser för olika folkhögskolor, studieförbund och andra organisationer.

Avslutande reflektioner

Sammanlagt åtta projekt på folkhögskolor och studieförbund i olika delar av landet beviljades medel för att stärka kunskaperna om de mänskliga rättigheterna i samhället. Samtliga del- och slutrapporter som Folkbildningsrådet tagit del av vittnar om att projekten bidragit till ökad insikt och medvetenhet om mänskliga rättigheter hos deltagarna samt att studieförbund och folkhögskolor gjort pedagogiska vinster i utvecklade metoder. På grund av pandemins utbrott har flera projekt fått ställas om och modifieras, men detta till trots är den samlade bedömningen att projektens målsättningar och syften till stor del har uppnåtts. Genom anpassning till moderna format har projekt hittat vägar där de nått nya målgrupper, vilket visar på arrangörernas stora engagemang för MR-insatserna under rådande omständigheter. Projektägare, personal och deltagare har visat på stor kreativitet, uthållighet och målmedvetenhet i hur de har hanterat samhälleliga utmaningar och omständigheter som försvårat projektens verkställande. Flera projektägare anger att insatser och aktiviteter med koppling till mänskliga rättigheter ska fortsätta, antingen i nya projektformer eller som löpande inslag i verksamheten.

MR-medlen har använts på ett sätt som med tydlighet realiserat folkbildningens grundtanke om att hålla samman, stärka och utveckla det svenska samhället och demokratin. Många projekt arbetade med interaktiva metoder för att få till kunskapsutbyten i flera led, och har på så vis bidragit till att sprida kunskap om mänskliga rättigheter bortom den egna insatsens huvudsakliga målgrupp. Personer som utbildats till ambassadörer och folkbildare med fokus på mänskliga rättigheter har fått kunskap och verktyg som de kan förmedla vidare i andra föreningar och nätverk eller bostadsområden. Allmänhetens åtkomst av digitala kampanjer och webbaserat material gör att projekten fortsätter att påverka kunskapsläget om mänskliga rättigheter även efter avslutad projekttid.

Folkbildningspedagogiken handlar om att anpassa innehåll efter deltagarnas förutsättningar och behov, samt att ge deltagarna stort inflytande över vad och hur de lär sig. Att sprida kunskap om mänskliga rättigheter handlar om mer än att lära ut om internationella konventioner och att tolka juridiska principer. Det är ett komplext filosofiskt och

samhälleligt ämne som kräver aktivt resonerande och anpassning efter olika kontexter och sammanhang, för att människor ska stärka sin kompetens om vad det innebär att själv ha rättigheter och att respektera andra människors rättigheter. Det aktiva lärandet och medskapandet som präglar folkbildningen har genomsyrat alla åtta projekt och möjliggjort för människor att på olika sätt bli mer medvetna och kunniga om mänskliga rättigheter och rättighetskränkningar.

